

Diagnosticiranje in obravnava učnih težav

UDK 159.922.7:616.89-008.434

ASSESSMENT AND MANAGEMENT OF LEARNING DIFFICULTIES. ABSTRACT – *Difficulties in learning of a more or less serious nature, permanent or temporary of recurrent in character, are exhibited by 15% of school children. As they may reflect various emotional and physical disorders, they cannot be regarded as a single entity. Learning difficulties are related to a variety of factors, which fall into two main groups: personal factors (biological, psychological and physiological) and environmental factors (material conditions, social environment). Some learning problems can be anticipated, whereas others occur unexpectedly. The author deals with the reaction of parents and the knowledge of the child's problems expected of teachers. Professional assistance consists of identifying and understanding the child's problems and choosing the best form of management.*

IZVLEČEK – *Učne težave – delne ali popolne, stalne, začasne ali ponavljajoče – se po ugotovitvah različnih strokovnjakov pojavljajo pri 15% šolarjev. V njih se lahko izražajo različne čustvene, organske in druge motnje, zato jih ni mogoče enotno obravnavati. Vzroki učnih težav so razdeljeni na dve skupini: pri otroku (biološki, fiziološki in psihološki dejavniki) in v njegovem okolju (materialni pogoji, ožje in širše socialno okolje). Nazorno je opisano pojavljanje učnih težav (te lahko pričakujemo ali pa nas presenetijo), reagiranje staršev, kaj mora o otroku vedeti učitelj in pomoč strokovnjakov: spoznavanje in razumevanje težav ter izbira primerne oblike pomoči.*

Težave pri učenju so ena najpogostejših pritožb staršev, ki s svojim šolarjem pridejo v Svetovalni center. To ni naključje, saj živimo v zahtevnem času; življenje pred nas postavlja čedalje več zahtev in obremenitev ter pri tem tudi naši šolarji niso izjema. Učni programi se na vseh šolah spreminjajo in izpopolnjujejo, se žal večkrat širijo in dopolnjujejo, namesto da bi stare nadomeščali z novimi. Tako se kopičijo nove in nove informacije in vse več je znanj, ki jih morajo otroci obvladovati.

Pa jih vsi učenci res lahko obvladajo? Nekaterim to uspe, mnogi pa zaradi različnih težav ne morejo »priti na zeleno vejo«, čeprav se trudijo in jim pri tem pomagajo tudi starši. Ker ni vseeno, kakšen uspeh bodo imeli – še posebno je to pomembno v zadnjih razrednih osnovne šole, saj jim le solidno spričevalo zagotavlja možnost vpisa v nadaljnjo usmeritev, za katero kažejo interes in imajo tudi ustrezne sposobnosti – se stiska tako pri otrocih kot pri starših stopnjuje.

Čeprav se miselnost staršev spreminja in jih čedalje več na svojo željo prihaja k različnim strokovnjakom, so še starši, ki menijo, da priznavajo svojo neuspešnost in nesposobnost, če poiščejo pomoč strokovnjaka in ga povprašajo za nasvet.

Ali bi starši, ki svojega otroka sicer najbolje poznajo, res morali poznati vse vrste učnih težav, metode in načine pomoči, čustvene, organske in druge dejavnike, ki jih lahko pogojujejo? Bi morali vedeti toliko kot različni strokovnjaki? Zaradi prepričanja, da zmoremo vse probleme rešiti sami, delamo pogosto napake. Te pa je običajno težje popravljati.

Strokovnjaki opredeljujejo učenje kot »pridobivanje znanja, spretnosti in navad« ali pa v širšem pomenu kot vsako progresivno spreminjanje posameznika

pod vplivom biološkega dozorevanja in pod vplivom interakcije z okoljem. Določena fiziološka zrelost je pogoj za uspešno učenje (zlasti pri otrocih), prepletanje zadovoljstva, navdušenja, potrditve ob uspehih pa vsebinsko osmisli učenje v interakciji z ožjim in širšim okoljem.

Če si predstavljamo majhnega otroka, ki se s pogostim ponavljanjem, vztrajnostjo kljub trenutnim neuspehom želi naučiti neko spretnost, nam je razumljivo, kako primarna je za človeka potreba po učenju, kako tesno je povezana s celotnim osebnostnim razvojem. Če je okolje, v katerem otrok živi, stimulatивно, se veseli in navdušuje ob njegovem učenju, ga spodbuja in pohvali, bo njegova želja za doseganje cilja močnejša, polet in energija izrazitejša.

Učenje v šolskem obdobju pridobi nov pomen, nove razsežnosti. Tu pomeni učenje osnovno otrokovo nalogo, zadolžitev, izziv. Uspešnost učenja se zrcali v učnem uspehu, ki pomembno izoblikuje status otroka v domačem in širšem socialnem okolju. Zagotavlja mu večjo ali manjšo naklonjenost staršev, učiteljev, pomembnejšo ali šibkejšo veljavo med vrstniki, predstavlja vstopnico ali oviro za nadaljnje šolanje, poklicno usmeritev. Ne nazadnje je od tega, kako se izkaže, odvisna njegova samopodoba (izoblikovanje lastnega mnenja o sebi, o svojih sposobnostih). Učna uspešnost namreč ne zagotavlja le ugodnega položaja doma in v šolskem okolju, učencu zagotavlja tudi samozavest, upravičeno postavljanje še višjih ciljev. In nasprotno, čim bolj je učenec prepričan, da nečesa ne zmore, manj ima tudi dejanskih možnosti (energije, volje, motnje motivacije), da težave pre-maga.

Zaradi vsega navedenega je potrebno posvetiti **učnim težavam**, ki se po ugotovitvah različnih strokovnjakov pojavljajo kar pri 15% šolarjev, vso pozornost.

Ugotoviti, da ima učenec učne težave, ni posebno težko – že na podlagi slabšanja učnega uspeha to vidijo učitelji in starši. Tudi ugotovitev, da so učne težave **delne** (pri enem ali dveh učnih predmetih) ali **popolne** (neuspešnost pri večini predmetov), **stalne**, **začasne** ali **ponavljajoče se**, lahko postavi vsak, ki se vsaj malo poglubi v učenčevo učno situacijo. Veliko bolj zapleteno in prognostično pomembno pa je pri diagnosticiranju učnih težav ugotoviti njihovo naravo in vzroke. Šele ko jih poznamo, lahko načrtujemo ustrezno obliko pomoči. Vedeti moramo, da so učne težave le pojavna oblika, v njih se lahko zrcalijo najrazličnejše motnje (npr. čustvene, organske in druge), zato jih **ni mogoče enotno obravnavati**.

Pri obravnavi tako praviloma sodeluje več strokovnjakov oziroma strokovni tim (psiholog, zdravnik pedopsihiater, defektolog, socialni delavec).

Nekateri najpomembnejši dejavniki, ki lahko vplivajo na oblikovanje učnih težav, so prikazani v tabeli na naslednji strani.

Z vidika defektološke prakse pa lahko zapletenost tega področja, pojavljanje učnih težav, reagiranje staršev in konkretno pomoč predstavimo s prispevkom **Kaj, če se otroku v šoli »zatakne«?**

Prispevek je objavljen v knjižici Učne težave našega šolarja (zbirka Družina in vzgoja), ki jo je izdala leta 1985 Zveza prijateljev mladine Slovenije. Knjižica je namenjena staršem in osvetljuje vrsto problemov, ki se pojavljajo pri otroku v zvezi s šolo in učenjem.

Navadno imamo starši določene predstave o otrokovi učni uspešnosti že pred njegovim šolanjem. Menimo, da ga dobro poznamo, neštetokrat smo se prepričali

Vzroki učnih težav

V OTROKU

BIOLOŠKO-FIZIO- LOŠKI DEJAVNIKI

- okvarjenost čutil (vid, sluh)
- okornost motorike (zlasti fine motorike)
- specifičnost nevrološkega funkcioniranja
- šibka energetska opremljenost
- telesna obolenja (zlasti kronična ali ponavljajoča)
- upočasnjen ali impulzivnen način odzivanja
- drugo

PSIHOLOŠKI DEJAVNIKI

- slabše intelektualne sposobnosti ali sposobnostne okrnjenosti
- čustvene motnje
- pomanjkljiva motivacija
- neustrezne učne navade
- drugo

V OKOLJU

MATERIALNI POGOJI

- neustrezen prostor za učenje
- velika oddaljenost od šole
- neustrezni učni pripomočki
- drugo

OŽJE SOCIALNO OKOLJE

- neustrezno vzdušje v družini
- prevelike ali premajhne zahteve
- pomanjkljivo spodbujanje otroka
- drugo

ŠIRŠE SOCIALNO OKOLJE

- šola (prenatrpani razredi, slabe učne metode, preobsežen učni program)
- vrstniki (negativni vzori)
- drugo

Tabela shematsko prikazuje najpogostejše vzroke težav, ne zajema pa intenzitete vplivov posameznih dejavnikov. Pogosto ima en sam vzrok popolnoma enako težo kot vrsta drugih, ki delujejo sočasno.

o njegovi bistrosti, vedoželjnosti, domiselnosti, natančnosti, spretnosti in še bi lahko naštevali. Njegov razvoj smo spremljali od rojstva, opazovali, kako raste, kako je vsak dan spretnejši, kako razumeva in uporablja vse več besed, kako je čedalje bolj samostojen pri hranjenju in osebni higieni.

Vsak otrok je osebnost zase, ki na svoj način doživlja in sprejema ter spodbuja svoje okolje, se po svoje nanj tudi odziva. To vemo vsi, le da o tem največkrat ne razmišljamo. Ko opazujemo otroka v družbi vrstnikov, dopuščamo to njegovo individualnost v vseh smereh. Tudi na znankino hvaljenje, kako njen sin pri petih letih že bere, znamo odgovoriti, da naš za to še ne kaže posebnega interesa, zato pa povsem samostojno sestavlja modele avionov, avtomobilov in podobno.

Pogosto kakšno otrokovo posebnost negativno označimo šele takrat, ko nas pred znanci s svojim vedenjem spravi v zadrego, ko počne nekaj ravno nasprotno od tistega, kar smo ga učili in od njega pričakujemo. In ko nobena naša »preizkušena metoda« pri tem ne pomaga, zaskrbljeno pa tudi ogorčeno ugotavljamo, da je ta otrok povsem drugačen od svojega brata ali sestre, čeprav vzgajamo vse enako.

Včasih lahko težave v šoli pričakujemo

V vseh šestih ali sedmih letih otrokovega predšolskega življenja se naše izkušnje in spoznanja o otroku bogatijo, spreminjajo in dopolnjujejo tako, da si nekako predstavljamo, kakšen bo v šoli, kako uspešen bo. Stališča staršev so o tem različna. Tisti starši, ki so že v predšolskem obdobju spoznali otrokove težave – (opazili so jih sami ali jih je nanje opozoril otroški zdravnik, vzgojiteljica v vrtcu ali mali šoli in so že poiskali ustrezno pomoč, nasvet v zdravstvenem domu, svetovalnem centru ali drugi posvetovalnici) so najverjetneje tudi zvedeli, kakšne težave lahko pričakujejo. Povedali so jim, kako ravnati, da se težave omilijo ali so dobili konkretne vaje, s katerimi popravljamo ali krepimo otrokova slabše razvita področja (npr. za govor, ki je zatikajoč, za slabo ali nepravilno izgovorjavo posameznih glasov, za motoriko, če je otrok neroden itd.). Spremljali in spodbujali so otrokov napredek, ob tem pa tudi spoznali, kako hitro oziroma počasi lahko premaguje njihov otrok svoje težave. Takšni starši znajo ceniti vsak, že majhen napredek, njihova pričakovanja se približujejo objektivnim zmožnostim, ki jih ima otrok glede na svoje težave. Ko gre otrok v šolo, ti starši vedo, na katerem področju bo njihova pomoč najbolj potrebna in kaj bo njihov prvošolček zmozel že sam.

Včasih pa nas težave presenetijo

Drugačna pa so pričakovanja staršev, ki teh izkušenj nimajo oziroma so bile težave njihovih otrok takšne, da niso vzbujale posebne pozornosti. Včasih se zgodi, da si otrokove posamezne lastnosti tudi napačno razlagamo. Tako imamo lahko, npr. nesposobnost daljše zbranosti, beganje od igre do igre, hitro menjavanje aktivnosti za vedoželjnost. Redkobesednemu otroku pripisujemo globlje razmišljanje, klepetavemu pa bogat besedni zaklad. Ali pa se pri motorično nespretnem otroku, ki zelo slabo riše in risanje odklanja, tolažimo s tem, da ga bodo že v šoli naučili, kolikor bo potrebno, sedaj pa ima dovolj drugih interesov.

To pa je le delna resnica, kajti ob všolanju mora imeti otrok do določene stopnje že razvite posamezne sposobnosti oziroma spretnosti, ki jih v šoli le še

Foto: Jelka Simončič

izboljšuje in dograjuje. Velikokrat tudi menimo, da je najpomembnejša otrokova bistrost, nadarjenost, ta ga bo varovala pred vsemi neugodnostmi in mu zagotavljala tudi učno uspešnost. Včasih pa moramo morda pomisliti na to, da lahko tudi posamezne drobne težave, ki smo jih opazili pri otroku ali nas je nanje opozoril kdo drug, kar pomembno vplivajo na to, kako uspešen bo otrok.

Tudi Lukovi starši ne vedo o Luki povedati nič posebnega. Je živahen, klepetav, družaben, poln energije. Hitro se navduši za vse igre z vrstniki, njegove izdelke iz lego kock občudujejo domači in vsi njihovi znanci. Pa tudi v pomoč staršem je že. Prav rad gre v trgovino, le da pogosto pozabi prinesiti ravno tisto, kar je šel kupit. Še najraje pa smukne k očetu v delavnico, kjer je njegova »desna roka«. Pozna že vse orodje, vedno ve, katero se kdaj uporablja, ne naveliča se še tako zamudnega privijanja ali piljenja. Pravi mojster je že, ga pohvali oče, v šoli mu bo gotovo dobro šlo. Tudi vzgojiteljica v mali šoli ga je pohvalila, le to je pripomnila, da ima težave pri prerisovanju likov, se hitro utruji in postane nemiren. Na šolo se Luka z vso vnemo pripravlja – z očetom in mamo kupujejo torbico, zvezke, barvice, stavnico in drugo. Ko si doma vse še enkrat ogledajo, se ob stavnici mama zamisli, zakaj se Luka pravzaprav za črke ni nikoli zanimal, tako kot njegov starejši brat. Pri Petru so se morali kar truditi, da se ni preveč učil brati, ker bi se potem morda v šoli dolgočasil. No, Luka se bo pa črke res šele v šoli naučil, si pravi mama, hkrati pa mu jih kaže in razlaga, kako čudovito bo, ko jih bo

spoznal in z njihovo pomočjo razvozljaj vse skrivnosti zanimivih knjig, ki ga čakajo na knjižni polici. Luka le bežno pogleda po črkah, takoj za tem pa že občuduje lepe barvice.

Šole se zelo veseli, ga pa tudi skrbi. Kako bo? Kakšna bo njegova učiteljica? Ga bo imela rada? Bo prijazna?

Kako ga bo sprejela učiteljica?

Ob tem razmišljamo tudi starši, ko smo pred otrokovo učiteljico. Kritično jo ocenjujemo, tehtamo njene dobre in slabe lastnosti, ob tem pa ugibamo, ali bo znala opaziti vse vrline in sposobnosti našega otroka, ali bo razumela njegove stiske in težave. Pravzaprav pričakujemo od nje, da bo vse to znala, saj je to njen poklic, za to se je šolala. Skozi »njene roke« je šlo že toliko šolarjev, da otroke vendarle dobro pozna, zna k vsakemu pravilno pristopiti in pravilno ukrepati.

Kaj naj ji povemo?

Pred seboj ima četico otrok, ki jo bolj ali manj zaupljivo gledajo. Večina je zanj nepopisan list, le za nekatere zve njihove posebnosti. Starši smo pogosto negotovi, ker ne vemo, kaj naj bi učitelju povedali, česa pa ne, koliko bo to otroku koristilo, kaj pa mu lahko celo škoduje. Ne želimo biti nadležni že na začetku in ga opozarjati na nekaj, kar se morda sploh ne bo izkazalo. Učitelju bi se lahko morda zdelo, da smo preveč ambicizoni, pretirano skrbni ali pa ne zaupamo dovolj njegovim sposobnostim, da bi sam odkril, kakšen otrok je.

Morda bi res veljalo pretehtati, kaj je tisto, kar mora učitelj zvedeti že na začetku in kaj je tisto, kar bomo lahko dodajali med letom. Preveč podrobnosti, s katerimi zasipamo učitelja, ki otrok sploh še ne pozna, mu delo prav gotovo ne olajša.

Katere pa so tiste posebnosti, zaradi katerih bi otrok lahko imel težave, se počutil nesproščen, zaskrbljen, odrinjen ali prikrajšan, če učitelja nanje ne bi opozorili? Pomembno je tudi, ali se pojavijo le trenutno ali pa so trajnejše in zahtevajo pozornost in skrb skozi daljše obdobje. Menim, da je za učitelja pomembno, da ve:

- če naš otrok slabše vidi ali slabše sliši, saj zanj ni vseeno, v kateri klopi bo sedel;
- da ima otrok epileptične ali druge vrste napadov in da je po mnenju zdravnika, ki otroka zdravi, oproščen tistih aktivnosti, ki so za njegovo zdravje in počutje nevarne (npr. določene aktivnosti pri telovadbi);
- da zaradi bolezni ne sme uživati določene hrane. Nekateri otroci nekaterih jedi ne marajo in če to upoštevamo doma, ni razloga, da bi ga s tem silili v šoli;
- da je otrok levičar in zanj ni vseeno, kje sedi. Če sta v razredu dva levičarja, je najbolje, da sedita skupaj. Če pa je samo eden, mora sedeti na levi strani mizice, da ga sosed pri delu ne ovira;
- da ima otrok resne govorne težave. Takšnega otroka pred skupino ne smemo izpostavljati, zagotoviti mu je potrebno dovolj časa in ga spodbujati, ko se oglasi sam;
- tudi otroku, ki ima resne težave pri vključevanju v novo okolje, med nove vrstnike, lahko učitelj, če to ve, olajša zlasti prve, najtežje dni v novem okolju;

- še na težave, vezane na pogostejša odhajanja na stranišče ne smemo pozabiti. Manj zanesljivo je, da se bo otrok, čeprav mu naročimo, to upal sporočiti učitelju, saj ve, da so temu namenjeni in za to določeni odmori. Če bi namreč učitelj upošteval ta sporočila otrok, bi bilo zaradi tekanja na stranišče med urami zelo živahno, potreba hoditi na stranišče je namreč »nalezljiva«. Zato učitelj za otrokove dejanske težave na tem področju mora vedeti, da mu lahko pravočasno pomaga;

- vsakemu, zelo počasnemu in nerodnemu, nespretnemu otroku, ki uspe ploščice šele pospraviti, ko drugi že pišejo, učitelj ne more pomagati, lahko pa to skrb zaupa sosedu, da »priskoči na pomoč«, kadar je treba.

Nanizali smo le nekatere posebnosti, ki lahko, če so močno izražene, pomembno vplivajo na otrokovo počutje in na njegovo storilnost. Cela vrsta drugih, ki smo jih pri tem otroku opazili, pa se morda v skupini, ki je za otroka ugodna in ob učiteljevih spodbudah, sploh ne bo pojavilo.

Otrok ni tako uspešen, kot smo pričakovali

Pa se vrnimo spet k našemu Luki. Pol leta šolanja je že za njim, pa je že ves utrujen in naveličan. Sprva mu je šlo kar dobro, potem pa se mu je pri slovenskem jeziku vse bolj zapletlo. Naučil se je črke, zna jih tudi napisati, nekatere male tiskanke, ki so si po obliki podobne, zamenjuje. Najhuje pa je to, da še vedno ne zna brati. Učiteljica je staršem svetovala, naj še doma vadijo, pa so začeli. Ko je napisal vse naloge, je zgodnico, ki so jo brali v šoli, glasno prebral enkrat, pa še enkrat, še večkrat, dokler je ni znal prebrati gladko (znan jo je na pamet). Mama je sedela ves čas zraven njega, mu pomagala, ga spodbujala, opozarjala, popravljala. Popoldne je minilo, časa za igro je zmanjkalo. Ob novem besedilu, ki so ga dobili v šoli, se je situacija ponovila in se ponavljala iz dneva v dan.

Razočaral nas je

Sprva so starši kazali za otrokove težave dovolj razumevanja, sčasoma, ko izboljšanja ni bilo, pa so postajali vse bolj ogorčeni, kregali so ga in mu očitali, da je len, nemaren in da se premalo trudi. Tega Luka ni bil vajen, vselej je svoje obveznosti dobro opravil, starši so bili z njim vendar zadovoljni. Sedaj pa je vse drugače – učiteljica ni zadovoljna z njim, doma ga nenehno priganjajo k branju in če se želi samo malo poigrati, mu to že očitajo. Trudi se, kolikor more, vendar se to nesrečno branje noče izboljšati, ampak se celo slabša. Brati mora glasno, da se lahko sliši, kaj je prebral. To postaja vse bolj naporno in ko mine pol ure, se marsikatera prebrana beseda slišijo tako čudno, da jih sploh ne razume. Včasih mu črke kar plešejo pred očmi, vse si postanejo podobne, začne ga boleti glava. Takrat se ga usmilijo in branja je za tisti dan konec. A kaj, ko bo jutri spet šola!

Kaj naj naredimo? Kdo nam lahko še pomaga?

Mati se je po posvetu z učiteljico vsa obupana zatekla po pomoč k strokovnjaku. Ne ve več, ali otrok ni tako bister, kot so mislili, ali je len in jih z vse pogostejšimi glavoboli in zaspanostjo, utrujenostjo le izsiljuje.

Foto: Jelka Simončič

Otroka pogledata psiholog in defektolog. Psiholog mater pomiri, da je Luka bister fant, vendar zaskrbljenost ostaja, ker mu samo bistrnost ob težavi, ki jo z branjem ima, ne more pomagati. Ko otroka napoti k defektologu, je mati ponovno v dvomu, če ji je psiholog res vse povedal, saj jo pošilja k strokovnjaku, ki se po njenem mnenju ukvarja z »defektnimi«, prizadetimi otroki. Pomiri se šele takrat, ko zve, da je defektolog tisti, ki ovrednoti otrokove učne težave, poišče in opredeli šibka področja, ki te težave pogojujejo in nato oblikuje načine dela, s pomočjo katerih se otrokove šibke funkcije okrepijo in s tem težave omilijo.

Otrokove težave je treba spoznati in razumeti

Tako prek igre, pogovora, reševanja različnih nalog, pisanja, branja ugotovljamo, kako se otrok znajde v prostoru, katera je njegova prednostna roka, noga, prednostno oko, kolikšna je njegova motorična, gibalna spretnost pri različnih aktivnostih, kakšen je njegov besedni in pojmovni zaklad, kako zaznava črke, simbole po vidni poti (pri branju) in kako sprejema in prevaja slušne informacije (pri pisanju) itd. Vsa ta spoznanja osvetlijo tiste šibkosti, ki so pomembne tudi pri nastajanju težave bodisi pri branju ali pisanju.

Podobno je pri otroku, ki ima težave z računanjem. Defektologova pozornost je usmerjena v iskanje tistih prednosti, ki otroku omogočajo, da bi bil uspešnejši.

Slabe ocene dobiva in ko pregledujemo kontrolne naloge, ki jih prinese domov, vidimo, da je rešil le polovico nalog. Seveda, zelo počasen je, saj še vedno pri računanju prešteva na prste. Doma si pri nalogah pomaga s krogci, merilcem, kockami, v šoli pa tega že zdavnaj ne uporabljajo več. Prav tako so napačne rešitve pri odštevanju, saj nikoli natančno ne ve, katero število mora od drugega odšteti. Pa uporabna naloga, kar precej težka. Vidimo, da jo je dobro razumel, saj je račun pravilno nastavil, a kaj, ko se je pri množenju spet zmotil. Poštevanko, ki smo jo nešteto krat ponavljali in se jo je končno le naučil, vsaj mislili smo tako, je že spet pozabil.

Še vrste težav, večjih ali manjših, srečamo tudi na drugih področjih učenja. Pomembno je, da jih razumemo, jih pojasnimo in izberemo primerne oblike pomoči. Vedno pa je za otrokovo celostno funkcioniranje in čustveno naravnost ne glede na naravo in vrsto težav pomembno opazovati, kako se otrok loteva reševanja nalog, kakšna je njegova motivacija za delo in uspeh, kako zbrano in koliko časa vzdrži pri delu, ali je počasen, zaletav, samostojen, iznajdljiv. Le ob takšnem pristopu ali celostnem gledanju otroka je lahko diagnostična ocena realna in koristna.

Luka v svetovalnici sprva pričakuje kritiko in je močno presenečen, ko pokažemo razumevanje za njegove težave in mu obljubimo pomoč. Tako lahko del bremen in skrbi preloži na drugega in izkušnje nam kažejo, da je to pomembno za nadaljnjo motivacijo in ponovno pridobivanje zaupanja vase.

Tudi otroku je težko, ni mu vseeno!

Zelo pomembno je staršem osvetliti težave z otrokovega stališča, saj se odrasli v njegov položaj le redkokdaj poskušamo vživeti. Če bi to storili večkrat, bi bili v svojih trditvah manj trdni (kruti) in bi se tako izognili številnim nesporazumom, otrokom in sebi pa bi prihranili marsikatero grenko uro. Kako zelo razumljivo je, da se po napornem delovnem dnevu (sestanki, zahtevne naloge) želimo doma malo sprostiti in postorimo le najnujnejše. Praviloma se ob takih dnevih ne lotimo zahtevnejših del, ki nam ne gredo od rok. To bomo naredili, ko bomo bolj razpoloženi, si rečemo in tako tudi storimo. Pogosto pa pozabljamo, da so tudi otrokovi dnevi lahko zelo naporni, včasih še napornejši od naših (kontrolne vaje, testi, spraševanje, popravljanje ocen), a njegove utrujenosti ne jemljemo preveč resno. Kar prepričani smo, naj bi popoldne, poleg vseh nalog in učenja »celo rad« vabil še zlasti tisto, kar mu ne gre preveč dobro.

Ni se nam treba postaviti v Lukov položaj, kar v svojem ostanimo in poskusimo kot dobri bralci glasno brati trideset minut! Ste že poskusili? Če niste igralec, ki svoj glas šola v te namene, boste čez nekaj časa čutili v grlu vse večjo napetost, pričelo se vam bo zatikati, tudi kakšno črko boste zamenjali, kar se vam sicer ne dogaja. Če si predstavljamo otroke, ki so branja nevešči in imajo kup težav pri vezanju, obvladovanju vrste, pri smeri branja, da o različnih zamenjavah črk ne govorimo – na vse hkrati pa moramo ves čas misliti, si težko predstavljamo, da bi se tega napornega opravila radi, z veseljem lotili. Razumljivo je, da postaja otrok vse bolj utrujen, čedalje težje misli na vse »pasti«, ki se mu v besedilu ponujajo, dela vse več napak. Tako otrok in starši pravilno ugotavljajo, da je njegovo branje slabše, dalj ko bere.

Samo vaja še ne naredi mojstra!

Če hočemo, da bodo vaje branja dosegle svoj namen, naj bodo časovno omejene, čas pa omejujemo glede na starost otroka in stopnjo težavnosti. Povprečno naj bi slab bralec vadil 10 do 15 minut, takemu, ki ima težave v koncentraciji, pa zadošča že petminutno branje. Otrokom, ki se »zgubljajo« med vrsticami, pomaga že ravnilo, ki ga polagajo pod vrsto, v kateri berejo, tistim, ki zamenjujejo vrstni red črk v besedah, pa včasih pomaga že samo spremljanje s prstom, ker poudarja pravilno smer branja z leve proti desni.

Starši pogosto mislijo, da so vse težave pri branju in pisanju prehodne narave, da bodo minile same od sebe, da jih bodo otroci prerasli. To je sicer res, a žal ne velja za vse otroke. Prava motnja v branju in pisanju, ki jo strokovno poznamo pod imenom **legastenija** sprva v prvem razredu res kaže takšno podobo. A že v drugem razredu se težave bodisi pri branju ali pisanju, najpogosteje pa na obeh področjih stopnjujejo in v višjih razredih vse izraziteje ogrožajo učenčev učni uspeh in to ne le pri slovenskem jeziku, ampak tudi pri drugih predmetih. Jasno je, da učnemu gradivu, učenju iz knjig, učenec, ki ne obvlada branja, vse težje sledi. Tudi pri matematiki je vse manj uspešen, če tekstne naloge pomanjkljivo, napačno ali nerazumljivo prebere. Prav grozno je za učenca, če naloge pravilno rešuje, rezultati pa so napačni, ker zamenjuje mestne vrednosti števil in piše npr. 96 namesto 69. Zaradi nečitljive pisave, izpuščenih črk in drugih pravopisnih napak so pisni izdelki slabo ocenjeni, učenčevi zapiski ob razlagi pa tudi zanj manj uporabni, celo neuporabni.

Če upoštevamo pregovor, da je bolje preprečiti kot zdraviti, se bomo ob otrokovih težavah, ki resno ogrožajo njegov učni uspeh, obrnili po pomoč. Pri velikem številu otrok bo dovolj že skrbno sodelovanje učiteljice in staršev, kajti vedeti moramo, da imajo prav učiteljice najbogatejše izkušnje, pridobljene ob delu z najrazličnejšimi otroki in njihovimi načini učenja. Včasih pa bomo skupaj z učiteljem morali ugotoviti, da so ta prizadevanja vendarle premalo, da je otrokov problem pretežak in da bo obupal prej, preden mu bomo lahko izboljšali motivacijo ob doseženem napredku. Zato je pomembno, da v teh primerih ne odlašamo predolgo. Čim kasneje se bomo odločili za ta korak, več neprijetnih ur bomo preživeli mi in naš otrok, večji bo njegov odpor do učenja in šole nasploh. Čeprav je ta pot dolgotrajna in naporena, pri večini otrok obrodí uspeh. Kajti če se odločimo za korekcijo in to pravilno speljemo, predstavlja korekcija smiselno in smotrno organizacijo učnega dela doma, pri čemer otroku vendarle zagotovimo še nekaj prostega časa. V okviru posebnih metod poskušamo za vsakega posameznika glede na motnje in otrokove značilnosti (vzdržljivost, vztrajnost, zbranost, bistrost) poiskati ustrezne metode dela in ustrezen način organizacije učenja. To pa je za vsakega otroka nekoliko drugače.

Tak način dela upoštevamo pri njegovem celotnem učnem delu, pri vseh predmetih. Zato je pomembno, da tudi strokovnjak naveže stik z učiteljem. Ne le zato, da bo otroka bolje razumel, ampak da bo tudi pri svojem delu poskušal upoštevati nekatere načine, ki otroku lahko pripomorejo k večji uspešnosti. S tem ne bo olajšal delo le otroku, ampak tudi sebi.

Načine dela z otroki, ki so se nam izkazali kot uspešni, upoštevamo največkrat skozi eno šolsko leto, včasih pa tudi več let.

Ne samo vaja!

Najpomembneje pa je, da ni vsa naša pozornost usmerjena le na otrokovo motnjo, ampak poiščemo in spodbujamo pri njem zlasti področja, kjer je z lahkoto uspešen. Pozorni smo na njegovo čustveno doživljanje, ki ga začutimo v otrokovem siceršnjem razpoloženju in kasneje v zmanjšanem odporu do šolskega dela, če smo ravnali ustrezno.

Luka je sedaj v četrtem razredu. Ne prihaja več k nam, saj pomoči ne potrebuje več. Bere kar dobro, odlični bralci pa otroci s temi težavami niso nikoli. To tudi ni naš cilj. Želimo le, da bi otrok z večjim veseljem segal po knjigah in da ga branje pri učnem delu ne bi resneje oviralo.

Luka je uspel, vendar . . .

Žal pa moramo povedati, da včasih tudi, če pravočasno poiščemo strokovno pomoč, redno vadimo, ni mogoče prav vsem otrokom uspešno pomagati. Včasih, na srečo le redko, je motnja tako težka, da kljub razumevanju in pomoči šole, strokovnjaka, usposobljenega za korekcijo in pomoč staršem, otrok ne napreduje ustrezno. Tem otrokom bi bilo potrebno nuditi pri učenju drugačne metode in tehnike, take, kot jih pozna šola s prilagojenim programom. In pri kakem otroku se moramo kdaj odločiti tudi za takšne rešitve.

Literatura:

1. Rutter M, Yulw W. Reading difficulties. In: Rutter M, Hersov L, eds. Child psychiatry. Oxford: Blackwell Scientific Publications, 1977.
2. Marentič-Požarnik B. Dejavniki in metode uspešnega učenja. Ljubljana: DDU Univerzum, 1980.
3. Jovanović. Otroci s specifičnimi učnimi težavami v sodobni družbi. Ljubljana: DDU Univerzum, 1979.
4. Jurić-Šimunčič A. Djeca s teškočama u učenju i vladanju. Priručnik za nastavnike nižih razreda osnovne škole. Zagreb: Školska knjiga, 1978.
5. Mikuš-Kos A, Slodnjak V, eds. Nekateri pogostejši razvojni in psihosocialni problemi otrok in možnosti pomoči. Ljubljana: Zavod SR Slovenije za zdravstveno varstvo, 1983.
6. Jovanović-Ilić M. Razvoj sposobnosti učenja. Beograd: Prosveta, 1977.
7. Učne težave našega šolarja. Zbirka Družina in vzgoja 2. Ljubljana: Zveza prijateljev mladine Slovenije, 1985.

SVETOVALNI CENTER

ZA
OTROKE
MLADOSTNIKE
STARŠE

